

HİNT TARİH YAZICILIĞI VE TÜRK TARİHİNE KATKILARI

Dr. Öğr. Üyesi Müslüme Melis ÇELİKTAŞ*

Öz

Güney Asya'daki üç büyük yarımadadan biri olan Hindistan, dil, din ve kültür bakımından önemli bir yere sahiptir. Bu değerlerin yanı sıra oldukça köklü bir tarihi içinde barındıran söz konusu coğrafyadaki ilmi belgelerin nitelikleri tartışma konusudur.

Eski Hindistan'da tarih yazıcılığı, sözlü kaynaklar olması hasebiyle özellikle ülkemizdeki ilim adamları tarafından dikkate şayan bulunmamaktadır. Hindistan'da ilk sözlü tarih verilerinin varlıkları M.Ö. 1200'lere kadar giden Vedalar ile başlayıp Budist ve Caynist eserler, Purāṇalar, kral şecereleri, kitabeler ve paralarla devam eder. Daha çok dini ve felsefi düşünceleri içinde barındıran bu metinler, ortaya konulduğu devrin yaşam tarzı, gelenek ve görenekleri hakkında bilgi vermesine rağmen bu kaynaklarda bahsi geçen tarihi olayların ayrıntı ve kronolojilerini çözmek oldukça zordur. Dolayısıyla Hint tarih yazıcılığını Çin, Bizans, Grek Asur, Babil, Sümer gibi milletlere ait kaynaklar ile kıyaslamak mümkün değildir. Ancak tarih ilmi sadece siyasi olayları değil kültürel ve sosyal hayatı da konu alması sebebiyle eski Hint belgelerinin önemini kimse inkâr edemez. Bu yüzden özellikle eski Hint metinleri bu konuda oldukça zengindir.

Bu çalışmada dünyada en eski tarihe sahip toplumlardan olan Hintlilerdeki tarih yazıcılığı eski dönemlerden başlayarak ele alınacak, Türk tarihi ile ilgili kısımları vurgulanıp değerlendirilecektir. Ayrıca sonuç kısmında Hint vesikalalarının Türk tarihine olan katkılarından bahsedilecektir.

Anahtar kelimeler: Hint Tarihi, Hint Tarih Yazıcılığı, Purāṇalar, Hint Destanları, Hint Kaynaklarında Türkler, Vedalar.

Indian Historiography And Contribution To Turkish History

Abstract

India, one of the three largest peninsulas in South Asia, has an important place in terms of the language, religion and culture. As well as these values, the nature of scientific documents in geography containing rather radical history is also discussed.

* Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı.

Historiography in ancient India is remarkable by scientists especially in our country because of oral sources. The presence of the first oral historical data in India started with the Vedas goes back to B.C. 1200, and continued with Buddhist and Jainist artifacts, Purānās, King's genealogy, inscriptions and moneys. Although these texts, more religious and philosophical thoughts, provide information about the lifestyle of the period, the customs and traditions, it is very difficult to solve the chronology and details of the historical events mentioned in these sources. Thus, it is not possible to compare Indian historiography with the resources of the nations such as China, Byzantine, Greek Assyrian, Babylonian, Sumerian. Because the science of history is interested in not only the political events but also cultural and social life, it is obvious the importance of the ancient Indian documents. Thus, the ancient Indian texts are particularly rich in this regard.

In this work, with starting from ancient times, the historiography in Indian society one of the ancient history in the world and especially highlighting parts of Turkish history will be evaluated. In addition, will be discussed the contribution of Indian documents to the history of Turk.

Keywords: *Indian History, Indian Historiography, Puranas, Indian Epics, Turks In Indian Resources, Vedas.*

Dünyanın en köklü uygarlıklarından İndus Vadisi Medeniyeti'nin beşiği olan Hindistan, farklı dil, din ve kültürlerden oluşan insanları bağrında bütünü veren bir yarımada. Oldukça eski bir tarihe sahip bu alt kıtanın bilgileri kayıt alma işleri yıllardır hem Hintli hem de diğer araştırmacılar tarafından sorgulanmaktadır. Birçok bilim adamı tarafından Hindistan'ın tarih yazma geleneğinden yoksun olduğu ileri sürülse de bu yanlış bir anlayıştır. Ancak onların kronoloji ve tarihi bir düzen bilgisine sahip olmadıkları da ortadadır.

Hindistan'da tarih yazıcılığının Müslümanlar tarafından başlatıldığı düşünülse de bu doğruluğu olmayan bir bilgidir. Elbette ki söz konusu coğrafyadaki tarih yazıcılığını Grek, Bizans, Çin vs. ile kıyaslamak mümkün değildir. Lakin bu denli köklü bir milletin sözlü tarih kaynakları arasında yer alan destanları, efsaneleri ve dini metinleri dünya tarihi ve edebiyatı açısından oldukça önemlidir.

Batılı tarihçilerin düşünce tarzına yani kronolojik ve kral şecerelerine ait bilgilerin düzenli bir şekilde verildiği ilk metin Keşmir kralı (racası) Kalhana'ya ait Rācātaraṅgini yani "Krallar Nehri" olduğu ileri sürülür. Ancak söz konusu eserden bahsetmeden evvel varlıkları tarih öncesine giden sözlü tarih ve edebiyat ürünlerinden bahsetmek gerekir.

Arkeologlar tarafından dünyanın en eski edebi merkezlerinden biri olduğu öne sürülen İndus Vadisi'nde yaklaşık M.Ö. 2500'lere ait bir yazı sisteminin kullanıldığı iddia edilmiştir. Mısır hiyerogliflerini andıran bu yazı sistemi dayanıksız materyaller üzerine kazındığından tam olarak çözümlenmesi yapılamamıştır.¹ M.Ö. yaklaşık 500 yıllarında ise muhtemelen İpek yolu vasıtası ile İranlı tüccarlardan da etkilenerek yeni bir alfabe kullanılmaya başlandığı düşünülür. Ancak bu dilin ticari amaçlardan çok dinin gölgesi altında var olduğu kuvvetle muhtemeldir. Çünkü Sanskrit dili, Hinduizm, Budizm ve

¹ Steve Farmer, "The Collapse Of The Indus-Script Thesis: The Myth Of A Literate Harappan Civilization", *Electronic Journal Of Vedic Studies (EJVS)*, 11/2, Harvard 2004, p. 19.

Caynizm gibi Hindistan'da doğmuş olan dinlerin yazı sistemidir. "Kutsanmış", "korunmuş" gibi anlamlara gelen Sanskrit dili ilk zamanlarda Brahmi, Prakrit daha sonraki zamanlarda ise Devanagari alfabesi ile yazılmıştır. Din adamlarının ve soyluların dili olarak kabul edilen Sanskrit, on sekizinci yüzyılın sonlarına doğru Avrupalı ilim adamları tarafından keşfedilmiştir.²

Bunun yanı sıra Hindistan'daki en eski ve kutsal metinler "Samhitalar, Brahmanalar, Aranyaka" ve "Upanishad"lardır. Kelime anlamı "birikim" olan Samhitalar, "Rigveda" (İlahi Bilgisi), "Yacurveda" (Kurban Bilgisi), "Samaveda" (Melodi Bilgisi) ve "Atharvaveda" (Sihir Bilgisi) olarak dörde ayrılır.³ Brahmanalar daha çok kurban ile ilgili olup dini seremonilerin anlam ve önemini aktarmaktadır. Aranyakalar, ormana ait kısa metinlerden meydana gelmektedir. Son olarak Upanishadlar ise "gizli öğretiler" anlamına gelmekle birlikte içinde Tanrı, evren, dünya insan üzerine düşüncelerin anlatıldığı kitaplardır.⁴ Söz konusu metinlerin ait olduğu döneme Veda dönemi denilmekte ve bu eserler Veda Edebiyatı başlığı altında incelenmektedir.

Samhitaların altında var olan Vedalar içinde en eskisi Rigveda'dır. Burada tanrılara sunulmuş pek çok ilahi olmasının yanı sıra onların çoğu tanrı İndra'ya aittir ve o Hindistan'ı kuzeyden istila eden savaşçı Arilerin en eski tanrısıdır. Rigveda'da verilen ilahilerden söz konusu döneme ait kültür ve coğrafya unsurlarından bahsedildiği de görülür. Örneğin o zamanın Arilerininin bütün Hindistan'a yayılmadıkları anlaşılır. Arpa ekiminden, büyük baş hayvanlardan, boğa ve inekten, ineğin sütünden söz edilir. Ayrıca atın bir savaş aracı olarak kullanıldığı, inek eti yiyip, öküzün derisinin işlendiği, el sanatları ve marangozluğun geliştiği ve deniz ticaretinin yapılmış olduğu bilgilerine rastlanılmaktadır.⁵ Dolayısıyla Hindistan'ın en eski metinleri olan Vedaları Hindistan'ın kültür tarihi açısından ilk metinleri olarak kabul etmek gerekir. Rigveda'nın birkaç yerinde 1, 6, 89 ve X-178. beyitlerinde "Tarkshya" ve VII. bölümde bulunan 46. ilahide de "Taruksha" isminin Türklere işaret ettiği düşünülmektedir. Ancak bu durum muallâktadır.⁶

Samhita, Brāhmana, Aranyaka ve Upanishadların dışında Veda Edebiyatı'na ait bir başka önemli eser de "Sūtralar"dır.⁷ Yazılış tarihi Budizm'in doğduğu döneme rastlamakta ve üç gruba ayrılmaktadır. Bunlar: Büyük kurban törenlerinde uyulması gereken kurallardan oluşan "Śrautasutra"lar; ölüm, doğum, evlilik gibi günlük yaşama dair konuları anlatan "Grihyasutralar"; ve en eski hukuk kitapları olan "Dharmasutralar"dır. Son olarak Veda Edebiyatı içinde yer alan ve Vedaları açıklayan "Vedangalardır." Bunlarda da dini konuların haricinde fonetik, gramer, etimoloji, şiir ölçüsü ve astronomi alanı ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.⁸

² Korhan Kaya, *Sanskrit-Türkçe Sözlük*, Ankara 2006, s. 7.

³ Romesh Chunder Dutt, *A History Of Civilization In Ancient India*, New Delhi 2000, p. 107.

⁴ Korhan Kaya, *Okyanusun Kıyısında*, Ankara 2003, s. 11-12.

⁵ Kaya, *a.g.e.*, s. 13.

⁶ Korhan Kaya, "Eski Hint Metinlerinde Türk", *Argos Gemicileri*, Sayı: 10, Ankara 2003, s. 4.

⁷ Tej Ram Saharma, *Historiography: A History Of Historical Writing*, New Delhi 2005, p. 19.

⁸ Kaya, *a.g.e.*, s. 19.

Genel olarak bakıldığı zaman en eski Hint metinleri içinde siyasi tarihe ait veriler bulunmasa da, kültür tarihine ait çok önemli bilgilerin yer aldığı oldukça açıktır. Şüphesiz ki kültür tarihi unsurları arasında destanlar önemli bir yer tutmaktadır. Bununla beraber Hintlilere ait iki büyük destan vardır: “*Rāmāyāna*” ve “*Mahābhārata*.” Söz konusu destanların yazılış tarihi tahminen M.Ö. 4 - M.S. 4. yüzyıllara ait olup, çağlar içinde defalarca kayda geçirilmiştir. Bu destanlar yazıya aktarılmadan evvel şehzade ve prensleri överek sanatını icra eden “*suta*”lar tarafından kurban törenlerinde ezbere okunduğu bilinmektedir.⁹ Valmiki tarafından yazıldığı düşünülen *Rāmāyāna* destanı 24.000 beyitten oluşmakla birlikte burada üvey annesinin saray entrikaları yüzünden sürgüne gönderilen Daşaratha'nın oğlu Rama ile bu sürgün sırasında kaçırılan sevgili karısı Sita'nın yaşadıkları anlatılmaktadır. Yedi bölüm (kanda) ve yirmi dört bin beyitten (şloka) oluşan, *Rāmāyāna* destanı Hintlilere göre aziz Narada tarafından ana hatları ile Valmiki'ye aktarılmış, o da bunu destanlaştırmıştır. Söz konusu destan halkı edebi yönden etkilediği kadar, ahlaki ve dini yönden de Hintlilere tesir ettiği için ansiklopedik değer taşır. Destan kahramanının kazandığı yiğitlik günümüzde dahi “*Dussehra Festivali*” adı altında kutlanmaktadır.¹⁰

On sekiz kitap ve yüz bin beyitten oluşan *Mahābhārata* destanında da bir taht kavgası işlenmiştir. Burada Dhritarashtra'nın Duryodhana adlı oğlu ile diğer doksan dokuz oğlu (Kurular) ve kardeşi Pandu'nun oğulları arasında geçen olaylar konu alınmıştır. Bu destan da yine halkın sosyal hayatı, dini bilgilerin yanı sıra “*Dharma Anlayışı*” diye bilinen hak, adalet ve erdem konularına vurgular yapılmıştır. *Mahābhārata* destanının Vana Parva LI, 1991; Bhisma Parva IX, 373, Sabha Parva XXXI, 1194 ve I, 1844 bölüm ve beyitlerinde Hunalardan (Ak Hunlardan) bahsedilmektedir.¹¹

Destanlardan sonra gelen önemli bir diğer Hint metinleri Purāṇalardır. Onlar destanlara nazaran daha basit bir Sanskrit ile yazılmıştır. M.S. 200 ile 1200 yılları arasında kayda geçtiği tahmin edilen Purāṇalar toplamda otuz altı tane olup, bunların on sekiz tanesi büyük (MahaPurāṇa), on sekizi de küçük (UpaPurāṇa) olarak ayrılmaktadır. Daha çok önem teşkil eden büyük Purāṇalardır. Bunlar: “*Vishu, Narada, Bhagavata, Garuna, Padma, Varaha, Brāhmanda, Brāhmavaira, Markandeya, Bhavishya, Vāmana, Brahma, Matsya, Kurma, Liṅga, Śiva, Skanda, Agni'dir.*”¹²

Eski ya da yaşlı manalarına gelen Purāṇalar çeşitli efsaneler, öğretiler, mitoloji, tarih, coğrafya ve kral şecerelerini içine alır. Dolayısıyla Hint toplumu ve söz konusu dönemde o coğrafyada varlıklarını sürdürmüş devletlerin tarihi konusunda Purāṇa kitapları oldukça önemlidir. Purāṇalardan özellikle “*Markandeya*” ve “*Vishnu Purāṇa*”da Türklerden bahsedilmiş olup Markandeya

⁹ Valmiki, *Ramayana*, Çev. Asuman Belen Özcan - Hatice Derya Can, Ankara 2002, s. 8.

¹⁰ Belen - Can, *a.g.e.*, s. 9.

¹¹ Kaya, “a.g.m.”, s. 4.

¹² Kaya, *a.g.e.*, s. 88; Müslüme Melis Çeliktaş, “Ak Hunların Hindistan'daki Faaliyetleri”, *Geçmişten Günümüze Türkiye-Hindistan İlişkileri Sempozyumu*, 26-27 Mart, Delhi 2015.

Purāṇa'nın LVIII. bölümünde Sutlec Irmağı'nın kuzeyinde kalan Ak Hunların yaşadığı vadiye "Sveta Hūnah", yani "Hundes" denildiği bilinmektedir.¹³

Hint kültür tarihi hakkında bilgi veren eserler arasında Hint dramları da oldukça önemli bir yere sahiptir. Özellikle meşhur şair Bhāsa'nın "Svapna-vasavadattam" (Vasavadatta Rüya), "Pratinayaugandharayana" (Vezirin Sözü), "Avimaraka" (Koyun Katili), "Daridra Çarudattam" (Yoksul Çarudatta), "Pratima Natakam" (Heykel Oyunu), "Abhishekanatakam" (Tac Giyme Oyunu), "Pañçaratram" (Beş Gece), "Dutavakyam" (Elçilik), "Madhyama Vyayoga" (Ortanca), "Dutaghatotkaçam" (Elçi Ghatotkaça), "Karnabharam" (Karna'nın Görevi), "Urubhangam" (Kırık Kalça) ve "Balaçaritam" (Çocuğun Maceraları) adlı eserleri oldukça önemlidir.

Hint dramlarının önemli bir diğer isimi Kālidāsa'dır.¹⁴ Yaklaşık M.S. 4. yüzyılda yaşadığı tahmin edilen Kālidāsa'nın eserleri de tarih, mitoloji ve dini verileri içine almaktadır. Onun en önemli eserleri: "Abhīnana Śakuntala, Vikramorvaṣīya, Malavikāgnimitra, Raghuvamśa, Kumarasambhava, Meghaduta, Rtusamhara"dır.

Hint edebiyatında son önemli isim de Śudraka'dır. Kesin bir bilgi olmamakla birlikte M.S. 4. yüzyılda yaşadığı düşünülmektedir. Kast siteminin Kshatriya sınıfına mensup Śudraka'nın en önemli ve tek eseri Mricchakatikam'dır.

Kültür ve sosyal hayat hakkında şair Bana'nın VI. ve VII. yüzyıllarda yaşamış meşhur Keşmir kralı Harsha'ya yazdığı "Harshaçarita" (Harsha'nın Kahramanlıkları) adlı eser de söz konusu dönemde varlığını sürdüren krallığın ve onun hâkim olduğu toprakların tarihi için oldukça mühimdir.¹⁵

Genel olarak Hindistan'ın ilk yazılı tarih kitabı olarak bilinen Rācatarangini, Hindistan ve Keşmir topraklarının geçmişine dair kayıtlara sahip önemli eserlerin başında gelir.¹⁶ M.S. 1089-1111 yılları arasında Keşmir kralı Harsha'nın yönetimi altındaki kral Chambak'ın oğlu ve meşhur bir dil bilimci olan Kalhana, babasının da yardımı ile Rācatarangini adlı eseri hazırlamıştır. 8 kitap ve 7856 beyitten oluşan Rācatarangini isimleri belli olmayan çok eski krallar ile başlayıp, Maurya ve Gupta İmparatorluğu vb. Hint hükümdarları hakkında bilgi vermesinin yanı sıra Huna (Ak Hun) hakanlarına dair de kıymetli verileri içinde barındırmaktadır.¹⁷

Hint siyasetnamesi olarak bilinen, on beş kitap ve 6000 beyitten oluşan "Arthaśāstra", büyük Hint İmparatorluğu olan Maurya Devleti'nin hükümdarlarından Çandragupta'nın baş danışmalığını yapan ve Chanakya ismi ile de tanınan Kautilya tarafından yazılmıştır. 1909'da Shamastri tarafından İngilizceye tercüme edilen eser devlet idaresi, ekonomi politikası ve askeri stratejileri titizlikle anlatan eşsiz bir kitaptır. Bu eserin yanı sıra aynı yazarın "Kāmandakīya Nīṭisāra" adlı eseri de yine devletin siyasi yapılanması ile ilgili

¹³ Kaya, "a.g.m.", s. 3-5; Çeliktas, a.g.b.

¹⁴ Saharma, a.g.e., p. 24.

¹⁵ Ramesh Chandra Majumdar, *Ancient India*, Delhi 2007, s. 251-252; Sharma, a.g.e., p. 31-32.

¹⁶ Saharma, a.g.e., p. 34-38.

¹⁷ Müslüme Melis Çeliktas, "Sanskrit Eser Racatarangini'de Ak Hun Hükümdarı Mihirakula İle İlgili Satırlar", *Gazi Türkiyat*, Sayı: 18, Ankara 2016, s. 165; Müslüme Çeliktas, a.g.t., s. XIV.

olup, yazarın Arthaşāstra'da eksik gördüğü yerleri tamamlamak için kaleme aldığı bir çalışmadır. Sanskrit dilinde yazılmış olan bu eser 1896 yılında M.N. Dutt tarafından İngilizceye tercüme edilmiştir.

Hint mitolojisinde ilk insan olarak kabul edilen “Manu”nun M.Ö. 200-M.S. 200 yılları arasında yazdığı düşünülen “Manu Samhita” ya da diğer adı ile “Manu Smṛiti” Hint tarihinde önemli bir yere sahiptir.¹⁸ Eser toplumsal sınıflandırma olan Kast sistemi ve ayrıntılarından bahsetmesinin yanı sıra devlet yönetimi, hak ve adalette de yer vermektedir.

Hindistan'da doğmuş olan Buddhizm'in kutsal kitabı Tripitaka da söz konusu bölgenin tarih ve kültürünü anlatır. Özellikle Tripitaka'nın üç kitabından biri olan Vinayapitaka kral Aşoka ve Magdha havalisinin karanlıkta kalan tarihini anlatan özel bilgilere sahiptir.¹⁹

Hint tarihiyle alakalı Cinaçarita, Smavayanga, Antakrtadaska, Cnatadhar-makatha ve Cambudviparacnapti gibi Caynist eserler de mevcuttur.²⁰ Bunların yanı sıra Sanskrit dilinde yazılmış “Arya-Mañcuşri-Mūlakalpa” ise Buddha döneminden M.S. 750 yılına kadarki hanedanlıklar hakkında bilgiler verir. İlk olarak Tibet diline tercüme edilen eser K.P. Jayaswal tarafından değerlendirme ve eklemeler yapılarak “An Imperial History of India” olarak yayımlanmıştır. Eserde Hint devletlerinin yanı sıra “Mleccha” terimi ile Türklerden, ardından Hüñalardan ve özellikle onların meşhur hükümdarları Toraman ve Mihirakula'dan bahsedilmektedir.²¹

Buraya kadar verdiğimiz eserler Sanskrit dilinde yazılmış ve tamamen Hint kültürüne aittir. VII. yüzyıldan itibaren ise özellikle Kuzey Hindistan coğrafyasına Müslüman Türklerin hâkim olması²² ve Cengiz Han'ın Türkistan'ı ele geçirmesi ile Semerkant, Buhara gibi meşhur Türk kültür kentlerindeki bilgilerin de bu coğrafyaya gelmesi ile 13. ve 14. yy. İslâm tarih yazıcılığı başlar.²³ Dolayısıyla da bu yıllar Delhi'nin en büyük kültür merkezi olduğu dönemdir.²⁴ Bu eserler daha çok siyasetname, şehname, bölge tarihi, menâkıb ve genel tarih şeklinde olup, çoğunlukla Farsça kaleme alınmıştır.

Hint coğrafyasındaki Müslüman tarih yazıcılığının ilk olarak Delhi Türk sultanlarından Kutbüddin Aybeg (1206-1210) ve Şemseddin İltutmuş (1211-1236) döneminin meşhur tarihçisi Fahreddin Mübârek Şah ile başladığı söylenilebilir.²⁵ Eseri “Tarih-i Fahreddin Mübârek Şahı”dır.²⁶ Mübârek Şah olarak

¹⁸ M.R. Kolhatkar, “Historiography Of Ancient India: Need For Balance And Perspective”, *Annals Of The Bhandarkar Oriental Research Institute*, 78/1-4, 1997, p. 321.

¹⁹ Saharma, *a.g.e.*, p. 39.

²⁰ Saharma, *a.g.e.*, p. 40.

²¹ Kashi Prasad Jayaswal, *An Imperial History Of India*, Lahore 1934, s. 37, 39-40.

²² Saiyid Athar Abbas Rizvi, *Religious And Intellectual History Of The Muslim In Akbar's Reign With Special Reference To Abu'l-Fazl, 1555-1605*, New Delhi 1975, p. 7.

²³ A.B.M. Nurul Absar, “Muslim Historiography: The Trends And Nature In Perspective Of India (1206-1526 A.D)”, *Academic Journal Of Interdisciplinary Studies*, 3/1, Rome 2014, p. 453.

²⁴ Yusuf Hikmet Bayur, *Hindistan Tarihi*, Cilt: I, Ankara 1987, s. 359.

²⁵ Hakkı Dursun Yıldız, *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, Cilt: IX, İstanbul 1998, s. 458.

²⁶ Enver Konukçu, “Delhi Türk Sultanlıklarına Dair Kaynak ve Araştırmalar”, *Millî Kültür*, Sayı: 81, Ankara 1991, s. 37.

anılan yazarın Multan'da doğduğu ve daha sonra söz konusu bölgeyi Gurluların işgal etmesinin ardından Lahor'a gittiği bilinir. Mübarek Şah burada şecere araştırmalarına başlamış, çok sayıda şecere tablosu çıkartmış ve bir kitap hazırlamıştır. Ancak ölümü nedeni ile bu kitap çoğaltılamamış, daha sonra ise Kutbüddin Aybeg'in ilgi duymasından dolayı istinsah edilip, sarayın kütüphanesine konulmuştur.

Sonraki dönemlerde Mübarek Şah'ın önemli iki çalışması yayımlanmıştır. İlki "*Şecere-i Ensâb*"dır. Söz konusu eser kozmografya ve coğrafya ile ilgili bilgilerin yanı sıra Gurluların Hindistan'daki haleflerinden başlayarak, İslam öncesi, İran hükümdarları, Emeviler, Abbasiler, Tahiriler, Saffariler, Sâmânîler, Gazneliler ve Gurlular ile ilgili şecereler anlatır.²⁷ Diğer eseri 34 kısımdan (bâb) oluşan "*Âdâb'ül-Harb ve's-Şecâ'a*" ise savaş sanatını anlatması bakımından hem bir siyasetname hem de askeri strateji kitabı özelliğini taşır. Ayrıca bu eser Delhi Türk Sultanlığı'nın ilk askeri tarihi olması hasebiyle de büyük önem teşkil eder.²⁸

Hint kıtasındaki bir başka eser, aslı Arapça olup Ali b. Hamid el-Kûfi tarafından Farsça'ya çevrilen "*Çaçname*"dir. İki bölümden oluşan eserin ilk bölümü Sind'de hüküm süren Brahman Çaça hanedanı tarihini, ikinci bölümünde ise Arapların Sind bölgesinin fethini anlatmaktadır.²⁹

Avfi'nin Delhi Türk Sultanı İltutmuş'un veziri Nizamü'l-mülk Muhammed b. Ebû Sa'd el-Cüneydi'ye sunduğu, dört bölümden oluşan "*Cevâmi'u'l-Hikâyât ve Levâmi'r-Rivâyât*" adlı eseri de Maverâünnehir, Horasan, Harezmi, Sistan, Gazne ve Sind gibi yerler hakkında ilginç bilgiler yer almaktadır.³⁰

Yine Kutbüddin Aybeg ve Şemseddin İltutmuş devirlerinin siyasi, sosyal ve kültürel tarihini edebi ve sanatsal bir üslup ile anlatan Hasan Nizâmî'nin "*Tacü'l-Me'âşir fi't Târih*" Delhi Sultanlığı'nın ilk resmi tarihidir. Eser Muizzüddin'in Ecmir fethiyle (588/1192) başlar, Nâsirüddin Muhammed'in Lahor valiliğine atanması (614/1217) ile sona erer. Muizzüddin Muhammed b. Sâm (1192-1206), Kutbüddin Aybeg (1206-1210) ve Şemseddin İltutmuş'un (1210-1235) devirleri ile ilgili bilgiler veren eser Muizzüddin'in döneminde yazılmaya başlanmış, vefat edince de Aybeg'in himayesinde yazımı sürdürülmüştür. Eser Aybeg hakkında başka hiçbir yerde bulunmayan bilgiler ihtiva etmesi bakımından oldukça önemlidir.³¹

Delhi'de 1260 senesinde Kâdi Minhâc-ı Sirâc el-Cüzcânî tarafından kaleme alınmış "*Tabakât-ı Nâsiri*" İslâm tarihinde yerini alan umûmi bir eserdir. Delhi Sultanlığı'nın kuruluşu ve gelişmeleri hakkında ilk ve en tafsilâtli tarih verisi olan ve Batılı araştırmacılar tarafından oldukça önem verilen kitabın Hindistan ve Afganistan tarihine ait bölümü 1864 yılında, Moğollara ait kısmı

²⁷ S. Haluk Kortel, *Delhi Türk Sultanlığı'nda Teşkilat*, Ankara 2006, s. XVI.

²⁸ Khaliq Ahmad Nizami, "Fahreddin Mübarek Şah", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 12, İstanbul 1995, s. 87.

²⁹ Kortel, "a.g.m.", s. 58.

³⁰ Tahsin Yazıcı, "Cevâmi'u'l-Hikâyât", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 7, İstanbul 1995, s. 449.

³¹ Enver Konukçu, "Hasan Nizami", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 16, İstanbul 1995, s. 333; Kortel, "a.g.m.", s. 59.

1890 yılında basılmış, toplu tam tercümesi ise 1881 yılında Londra'da neşredilmiştir.³² Dolayısıyla Tabakât-ı Nâşiri Hindistan'ın XIII. yüzyıla ait tarihini anlatan seçkin kaynaklardan biridir. Eser, Gurlular ve 1260 yılına kadarki Delhi Sultanlığı'nın geçmişinden bahseden birinci el vesikadır.

Ziyâeddin Berenî ise Tabakât-ı Nâşiri'nin tamamlayıcısı niteliğinde "*Târîh-i Firûzşâhi*"yi hazırlamıştır. Söz konusu eser de Gıyâseddin Balaban'ın tahta çıkışından (664-1266) Firûz Şâh Tuğluk'un altıncı yılına kadarki (758-1357) sosyal ve idari düzenlemeler hakkında bilgiler vardır. Yine aynı müellifin hükümdara öğütler vermek amacı ile yazdığı "*Fetâvâ-yı Cihândârî*" de oldukça mühimdir.

Firuz Şah Tuğluk'un tahta çıkışı (1351) ile başlayıp Tette (Tatta) Seferi'ne (767-1365/66) değin olaylar ve imar faaliyetlerinden bahseden anonim "*Sîret-i Firûzşâhi*" ile onun siyasi ve askeri başarılarını anlatan Şemseddin-i Sirâc Afif'in 1398'den sonra kaleme aldığı "*Târîh-i Firûzşâhi*", Aynü'l-mülk Abdullah b. Mahrû'nun "*İnşâ-yı Mâhrû*" ve Firuz Şah Tuğluk'un bizzat kaleme aldığı "*Fütûhât-ı Firûzşâhi*" gibi eserler eşsiz tarihi verilerdir.

Delhi Sultanı Alâeddin Halacî'nin 1296-1311 yılları arasında Hindistan ricalıkları üzerine düzenlediği seferler hakkında tek kaynak Emir Hüsrev Dehlevî'nin "*Hazâ'inü'l-Fütûh*" adlı eseridir. Onun "*Emîr Hüsrev Kıranü's-Sa'deyn, Mitâhu'l-Fethü'l-Fütûh, Duval Rani*" ve "*Hızır Hân, Nuh Sipîhr, Tuğluknâme*" mesnevilerinde de Halaciler dönemi (1290-1320) olayları ile ilgili satırlar yer almaktadır. Ayrıca "*Menâkıb-ı Hind, Dehli Tarihi*" adlı eserleri de Hindistan'ın eski devirleri için başvuru kaynağıdır.³³

Cüzcânî, Berenî ve Emir Hüsrev'in eserlerinden de yararlanan Yahyâ b. Ahmed Sirhindî'nin 1414-1434 yılları arasındaki bazı hadiselerle bizzat tanıklık etmiş olması hasebiyle Delhi Sultanlığı tarihini anlatan "*Târîh-i Mübârekşâhi*"si birinci el kaynaklardan olup Mübârek Şah'a ithaf edilmiştir.³⁴

Özellikle XIV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Delhi Türk Sultanlığı'nın zayıflaması üzerine merkezden idare zorlaşmış ve yerel hanedanlıklar kurulmaya başlamış, tarihi bilgileri kaydedenler de daha çok hanedanlık ve bölge tarihleri üzerine yoğunlaşmışlardır. Bunlardan en önemlileri şunlardır: "*Târîh-i Muzafferşâhi ve Zamîme-i i Mahmûdşâhi*" (Gucerat Tarihi), "*Târîh-i Ma'sûmî*" (Sind), "*Mir'at-ı İskenderî*" (Gucerat), "*Mir'at-ı Ahmedî*" (Gucerat), "*Burhân-ı Me'âşir*" (Behmeni ve Nizamşâhi Hanedanlıkları), "*Riyâzü's-Selâtin*" (Bengal), "*Zaferü'l-Valih*" (Bengal), "*Vâkı'ât-ı Müştâkî*" (Lûdî Hanedanlığı), "*Tuhfe-i Ekber-şâhi*", "*Târîh-i Selâtin-i Afâğine*", "*Târîh-i Hân-ı Cihân ve Mahzen-i Afâğânî*."

Bilhassa XVI. ve XVII. yüzyıllarda Kuzey Hint topraklarında Babür Devleti'nin hüküm sürmeye başlaması ile söz konusu bölgede tarih yazıcılığı da yeni bir boyut kazanır. Bu dönemin başlangıcından itibaren hanedanlık tari-

³² Cüzcânî, *Tabakât-ı Nâşiri*, Çev. Erkan Göksu, Tokat 2011, s. III.

³³ Konukçu, "a.g.m.", s. 37.

³⁴ Konukçu, "a.g.m.", s. 37, 81; José Rabasa-Masayuki Sato-Edoardo Tortarolo-Daniel Woolf, *The Oxford History Of Historical Writing*, Vol: 3, Oxford 2012, p. 167.

hi, bölgesel tarih, biyografiler, biyografi ve coğrafya sözlükleri, haritalar, tarihi mektuplar ve idari belgeler kayıt altına alınır.³⁵ Dönemin en meşhur eseri Babür Devleti'nin kurucusu olan Babür'ün Çağatay bölgesi Türkçesi ile kaleme aldığı "*Bâbürnâme*"dir. Vâkainâme, Vâkıât-ı Bâbüri, Vekâyi'nâme-i Padişâhı, Bâbüriyye ve Tüzük-i Bâbüri gibi isimler ile de anılmaktadır. Babür'ün on iki yaşında Fergana tahtına çıkışından başlayıp ölümünden bir yıl öncesine kadar olan hayatı anlatılmaktadır. Eser Reşid Rahmeti Arat tarafından günümüz Türkçesine tercüme edilmiştir. Nimetullah Herevî'nin Tarih-i Han Cihan ve Mehazin-i Afgani adlı çalışması ise Babür tarafından ortadan kaldırılan Lodi hanedanının umumi tarihidir.³⁶

Babür'ün kızı Gülbeden'in eseri "*Hümayunnâme*" Babür dönemindeki genel, siyasi ve askeri olaylar anlatır. Ancak, bu bilgilerin doğruluğu şüpheli olduğu düşünülse de eser, Babür devrinin son yıllarında ve Hümayun devrinde Timur soyunun ve onunla ilgili ileri gelenlerin iç tarihini ve gizli kalan harem tarihi ile ilgili hiçbir yerde olmayan bilgilere sahiptir.³⁷

Babür dönemine ait bir diğer önemli eser Ekber Şah'ın veziri Ebu'l-Fazl el-Allamî'nin 1590 yılında kaleme aldığı "*Ekbernâme*"dir.³⁸ "*Âyîn-i Ekberi*" olarak da bilinen eser de Ekber dönemi devlet yönetimi ve söz konusu idarede yer verdiği düzenlemelerden bahsedilmektedir.³⁹ Şah Ekber devrini ele alan bir başka eser Ekber'in emriyle yazılan "*Vakayât-i Ekber*"⁴⁰ ve Nizâmeddin Ahmed Herevî'nin "*Tabakât-ı Ekberi*"dir.⁴¹ Aynı dönemin yazarlarından Abdülkâdir el-Bedâüni'nin hazırladığı "*Târîh-i Bedâ'üni*" olarak da bilinen "*Müntehabü't-Tevârih*" de yine Ekber Şah ile ilgili olup daha çok onun dini reformlarını eleştirmektedir.⁴² Ayrıca Ekber'in hicretin bininci yılı münasebetiyle yedi kişilik bir heyete yazdırdığı "*Târîh-i Elfi*" de mühimdir.⁴³

Bunun dışında Gazneli tarihi ile başlayıp XVII. yüzyıla kadar Hint coğrafyasında hüküm sürmüş devletlerin tarihini yazan Firişte'nin "*Gülşen-i İbrâhîmi*", (bilinen adı ile Târîh-i Firişte), Abdülhak b. Seyfeddin ed-Dihlevî'nin "*et-Târîhu'l-Hakkî*" ve "*Zikrû'l-Mülûk*"ü, Nürulhak tarafından yazılan "*Zübdetü't-Tevârih*" de Ekber Şah devrine kadar olan Babür tarihi hakkında bilgi verir.

Cihangir ve hatıralarının ele alındığı "*Tüzük-i Cihângîrî*" ya da "*Cihângîrnâme*" onun emri ile Mu'temed Han tarafından yazılmış olup, hazine organlarını meydana getiren Mansabdari, Cagirdari ve Zamindari sistemlerini anlatır.⁴⁴

³⁵ M. Athar Ali, "The Use Of Sources In Mughal Historiography", *Journal Of The Royal Asiatic Society*, Third Series, 5/3, London 1995, p. 361.

³⁶ Konukçu, "a.g.m.", s. 37, 81.

³⁷ Gülbeden, *Hümayunnâme*, Çev. H. Bayur, Ankara 1987, s. 3.

³⁸ *Makers Of World History*, Edit. J. Kelley Sowards, Vol. II, New York 1995, p. 40-61.

³⁹ A. Smith Vincet, *Akbar The Great Mogul 1542 1605*, Oxford 1917, p. 4.

⁴⁰ Saminullah, *Fort William College*, Faizabad 1989, p. 148.

⁴¹ Ali, "a.g.m.", p. 369.

⁴² S. Ahmed Farooqui, *Islam And Mughal State*, New Delhi 2005, p. 36.

⁴³ Kortel, "a.g.m.", s. 60.

⁴⁴ Jahangir, *Tuzuk-i-Jahangiri*, Trans. Alexander Roger, Toronto 1909, Vol. 1, p. 23, 295-303; Vol. 2, p. 1, 4.

Yazarın bir başka eseri olan “*İkbâlnâme-i Cihângîr*” de Ekber Şah’ın ataları ve Cihangir döneminden bahseder.⁴⁵

Tüm dünyada eşine yaptırdığı mimari ile tanınan ve resmi tarih yazıcılığına önem veren Şah Cihan devrine ait (1628-1657) resmi belge niteliğindeki eser ise Muhammed Emîn Kazvîni’nin kaleme aldığı “*Pâdişâhnâme*”dir. Ayrıca Tâhir İnâyet Han’ın “*Şâhchihânnâme*”si, Muhammed Sâlih Kenbû’nun “*Amel-i Şâlih*”i (Şâhchihânnâme), Muhammed Ma’sum b. Hasan’ın “*Târîh-i Şâh Şücâ’î*” Şah Cihan hakkında bilgi vermektedir. Sucân Ray Bhandârî’nin “*Hulâşatü’t-Tevârîh*”i, İşvardas Nagar’ın “*Fütühât-ı Âlemgîri*”si, Münşî Muhammed Kâzım’ın “*Alemgîrnâme*” isimli eseri de Evrengzîb’in 1068 yılında Evrangâbâd’a gidişi ile başlayıp 1078 yılına kadarki olayları konu alır.

Babür Devleti’nin başına geçen Evrengzîb resmi tarih yazıcılığına son vererek, Hindistan’da yeni bir çağ başlatmıştır. Onun dönemini anlatan “*Me’âşir-i Âlemgîr*”i Muhammed Müstaid Han tarafından telif edilmiştir.⁴⁶ Hâfi Han’ın yazdığı “*Müntehabü’l-Lübâb*” 1723’e kadar olan olaylar için birinci el kaynak olma özelliğine sahiptir.

Hint topraklarındaki Babür yönetimi ile varlığı açısından Muhammed Şâfi Tahrânî’nin “*Târîh-i Muhammedşâhî*”si, Abdüklerîm-i Keşmîrî’nin “*Beyân-ı Vâkı’ı*”si (Nâdirnâme), “*Anonim Târîh-i Ahmed Şâh*”, “*Târîh-i Âlemgîr-i Şânî*”, “*Târîh-i Şivaci*” ve Gulâm Hüseyin Han Tabâtabâî’nin “*Siyerü’l-Müte’ahhîrin*”i eşsizdir.

Biyografi tarzında ise Ni’metullah b. Habîbullah’ın “*Târîh-i Hân-ı Cihân*”ı, Abdükbâkî Nihâvendî’nin “*Me’âşir-i Rahîmî*”si, Şeyh Ferid Bakkarî’nin telif ettiği “*Zahîretü’l-Havânîn*”i, Keval Ram’ın “*Tezkiretü’l-Ümerâ*” ve “*Âzâd-ı Bilgrâmî*”si ile Abdülhayy’ın “*Me’âşirü’l-Ümerâ*”sı, Şeyh Cemâlî’nin “*Siyerü’l-Arifîn*”i, Gavsî Şattârî’nin “*Gülzâr-ı Ebrâr*”ı, Alâüddevle Kâmî’nin “*Nefâ’isü’l-Me’âşir*”i, Şir Han Lûdî’nin “*Mira’âtü’l-Hayâ’i*”si, Brindâbandas’ın “*Sefîne-i Hoşgû*” ve Mirza Muhammed’in “*Târîh-i Muḫammedî*”si Hint coğrafyasında önde gelen tarihlerdir.⁴⁷

Modern Hint tarih yazıcılığı İngiliz yönetimi sırasında başlamıştır.⁴⁸ Genel anlamda bu çağdaş döneme baktığımızda ise Hint tarihi ve yazıcılığı konusunda karşımıza ilk olarak Ramesh Chandra Majumdar çıkar. 1888 ve 1980 yılları arasında yaşamış olan yazar Kalkütta ve Dekka Üniversitelerinde profesörlük yapmasının yanı sıra, insanlık tarihini araştırmak üzere UNESCO tarafından kurulan bir komisyonun başkanlığında bulunmuştur. En önemli eseri 11 ciltlik “*The History And Culture Of The Indian People*”dir. Eser tarih öncesi devirlerden Modern Hint devletlerinin kuruluşuna kadarki (1947) sü-

⁴⁵ J. Nehal, “Urdu Literature Of Bengal In The Nineteenth Century”, *Urdu Writers Guild*, Calcutta 2003, p. 120.

⁴⁶ Farooqui, *a.g.e.*, p. 63.

⁴⁷ Kortel, “*a.g.m.*”, s. 60.

⁴⁸ Y. Ramesh, “Schools Of Thought On Indian Historiography-An Interpretation”, *Imperial Journal Of Interdisciplinary Research (IJIR)*, 2/6, 2016, p. 420; Nitin Sinha, “Continuity And Change: The Eighteenth Century And Indian Historiography”, *Südasien Chronik-South Asia Chronicle*, Vol. 2, Berlin 2012, p. 417.

reci ele alır. Ayrıca yazarın “Ancient India”, “The Classical Age”, “The Vākāka-Gupta Age” (Anant Sadashiv Altekar ile birlikte), “An Advanced History Of India” (H.C. Raychaudhuri ve K. Datta ile beraber) adlı çalışmaları da oldukça önemlidir.

Özellikle eski Hint tarihi ve kültürü konusunda Anant Sadashiv Altekar’ın Majumdar ile olan ortak çalışması ve “Educations In Ancient India”, “The Position Of Woman In Hindu Civilization From Preshistoric Times To The Present Day” eşsiz eserlerdendir. İsmi zikredilmesi gereken bir diğer kişi Radhakumud Mookerjee’dir. “A History Of India”, “Indian Shipping”, “Ancient Indian Education: Brahmanical And Buddhist”, “Men And Thought In Ancient India”, “The Fundamental Unity Of India”, “Early History Of Kausambi” ve “The Gupta Empire” dikkate şayan çalışmalardır.

“Political History Of Ancient India” (Mukerjee’nin yorumları ile biçimlenmiş), “An Advanced History Of India, Studies In Indian Antiquities”, “Materials For The Study Of Early History Of The Vaishnava Sect”, “Vikramaditya In History And Legend”ın yazarı Hemchandra Raychaudhuri, “History Of India C.150 A.D. to 350”, “An Imperial History Of India In Sanskrit Text”, “The Imperial History Of India”yı kaleme alan Kashi Prasad Jayaswal, “Sudras In Ancient India”, “Looking For Aryans”, “Early Mediavel Society”, “Perspectives In Social And Economic History Of Ancient India”, “India’s Ancient Past ve A Political History Of Imperial Guptas”ın yazarı Ram Sharan Sharma ve “Mauryan Polity”, “Indian Culture”, “Origin And Spread Of The Tamils”, “Some Padya Kings Of The Thirteen Century”, “Pre-Historic South India” ve “Gupta Polity”ı kaleme alan Vishnampet R. Ramachandra Dikshitar önemli isimlerdendir.

Modern dönemde Hint tarihindeki Hintli tarihçi ve araştırmacıların yanı sıra bu konulara oldukça kıymet veren ve çeşitli araştırmalara yapan Batılı yazarlar da mevcuttur. Bunlar arasında İngiliz asıllı Hindolog ve tarihçi Vincet Arthur Smith’in “The Jain Stūpa And Other Antiquities Of Mathura”, “A History Of Fine Art In India And Ceylon From Earliest Times To The Present Day”, “Akbar The Great Mogul”, “The Oxford History Of India”, “The Early History Of India”, “The Oxford History Of India From Earliest Times To The End of 1911” kitapları ise günümüzde dahi pek çok tarihçi ve yazara ışık tutmaktadır.

Hindistan’daki kitabeler üzerine yaptığı çalışmalar ile öne çıkan John Faifull Fleet’in “Corpus Inscriptionum Indicum”, “Pali, Sanskrit And Old Canerese Inscriptions”, “The Dynasties Of The Canerese District Of The Bombay Presidency From Earliest Historical Times To Muselman Conquest” adlı eserleri yayımlanmıştır.

Son olarak da Macar asıllı bir İngiliz olan Sir Marc Aurel Stein, Kalhana’nın meşhur ederi Racātarangini’yi Sanskrit ve İngilizce dillerinde neşretti. Ayrıca o “Sand-Buried Ruins Of Khotan”, “Ancient Hotan”, “On Alexander’s Tract To The Indus: Persinal Narrative Of Explorations On North-West Frontier Of India”, “Old Routes Of Western Iran: Narrative Of An Archaeological Journey Carried Out And Recorded” adlı eserleri ile Hint tarih yazıcıları arasında yer almıştır. Bunların yanı sıra, Max Müller, Thomas Babington Macaulay, William Wilson

Hunter, B. Malleson, Hery Maine, W.H. Moreland, J.D. Cunningham, John Dawson, E.J. Stephenson da Hindistan'ın modern tarih yazıcılığında Batı'daki önemli isimlerdir.⁴⁹ Daha pek çok yazar olmasına rağmen biz sadece bu kadarını ele alabildik. Türkiye'de Hindistan tarihi ve kültürü üzerine Ahmed Zeki Velidi Togan, Fuad Köprülü, İbrahim Kafesoğlu, Mübahat S. Kütükoğlu⁵⁰ tarafından geliştirilen tarih metodu çerçevesinde Yusuf Hikmet Bayur, Abidin İtil, Enver Konukçu, Salim Cöhlce, Saadettin Yağmur Gömeç, Neslihan Durak ve M. Melis Çelikaş'ın Hindistan çalışmaları da özellikle Hindistan'daki Türk varlığı konusuna ışık tutmaktadır.

Hindistan tarihi ile ilgili yukarıdaki kaynakların yanı sıra elbette ki eski devlet ve hükümdarlıklara ait paralar, kitabeler, sütun-levha yazıları, seyahatnameler de yer almaktadır. Tüm bu veriler eski Hint tarih ve kültürüne ait yazılmış olan yukarıda saydığımız dini verilerin yanı sıra kral dönemi ve şecereleri ile ilgili kesin ifadeler yer almasından dolayı gerçek tarihi veriler içermektedir. Bunlar ilk Hint imparatorluğu olarak bilinen Maurya hükümdarı adına dikilen kitabeler ile başlar ve pek çok Hint devletlerine ait racaların yazıtlarıyla devam eder. Eski Hint çağlarına dair kitabelerin bazılarının dikiliş tarihi net olmasa da şecerelerden yaklaşık dönemler elde edilebilmektedir. Söz konusu durum paralar ve levha yazıları için de geçerlidir. Seyahatnamelere baktığımızda ise, Hint tarihi ve kültürü konusunda bilgi veren önemli seyyahlar şunlardır: Çinli Buddhist Rahip Hsüan Tsang (629-645 yıllarında), İranlı İslam bilimci El-Bîrûnî (1000-1025), Faslı İbn-i Batuta (1333), Venedikli Marco Polo (1288, 1292), İranlı Abdul Rezzak (1442-1445), Yunan Megasthenes, Çinli Fa Hien (399-412), İtalyan Nicolo Conti (1420-1421), Rus Afanasy Nikitin (1469-1472), Portekizli Domingo Paes (1520-1522), Fernao Nunes (1535-1537) ve Vasco De Gama (1498).

Sonuç olarak konumu nedeni ile en eski çağlardan beri pek çok devletin sahip olmak istediği Hint coğrafyası yüzyıllarca akınlara maruz kalmıştır. Bilim, kültür, sanat gibi hususlarda engin bir birikimi olan Hindistan, dünyanın en eski medeniyetlerinden İndus medeniyetinin yaşadığı topraklardır. Bununla beraber Hintliler en erken tarihe sahip toplumlar arasında yer almasına rağmen, onlar yaşadıkları olay, zaman ve mekânları kayıt altına alma konusunda oldukça zayıftırlar. Dolayısıyla da erken dönemlere ait pek çok bilgi karanlıkta kalmaktadır. Buna karşılık Hint toplumu kültürel veriler özellikle de dini metinler konusunda oldukça ileri seviyededirler. Bu çalışmalar insan hayatına odaklı olmasına rağmen Batılı tarzdaki tarihçilik biliminden uzak olduğu düşünülmektedir. Vedalar, Puranalar, Destanlar Hint kültürü hakkında önemli bilgiler vermesinin yanı sıra söz konusu metinlerde Hun yani Türklere ait de birkaç veriye rastlanmaktadır. Şu ana kadar bu Sanskrit metinler üzerine çalışan araştırmacıların az olması nedeni ile sınırlı sayıda bilgiye ulaşılmıştır. Ancak söz konusu belgeler kapsamlı bir şekilde incelendiğinde Hunlar, dolayısıyla eski Türkler hakkında önemli bilgilere ulaşılabilecektir.

⁴⁹ Ramesh, "a.g.m.", p. 421.

⁵⁰ Konukçu, "a.g.m.", s. 36.

Sanskrit metinlerde Huna olarak bahsi geçen Hunlar yani Ak Hunlar hakkında şecere veren ve Ak Hun Devleti ile ilgili en geniş bilgileri içeren belge, yukarıda da değindiğimiz üzere Kalhana'nın Racatarangini adlı çalışmasıdır. Adı geçen eser Ak Hun tarihi konusunda sahip olduğu bilgiler bakımından eşsizdir.

Hint coğrafyasında Müslüman Türklerin egemenliği ile tarih yazıcılığı gelişmeye başlar. Semerkant, Buhara gibi bölgelerden Delhi'ye göç etmek zorunda bırakılan âlimler sayesinde söz konusu coğrafyanın siyasi, dini ve kültür tarihi somut veriler ile ölümsüzleştirilir. Bu dönemde yazılan pek çok eser Türklerin Hindistan'da hâkimiyeti hususunda eşsizdir. Hindistan'daki tarih yazıcılığı Babür dönemi ile birlikte yeni bir boyut kazanır. Öncesinde daha çok İslami tarih yazıcılığı mantığı ile eserler hazırlanırken, bu devirde ise hükümdar odaklı eserler kayda geçirilmeye başlar. Babür hâkimiyetinin sona erip, İngilizlerin üstünlük kurması ile Hindistan'da modern tarih yazıcılığı başladı ve günümüzde de bu tarz eserler yazılmaya devam etmektedir. Dolayısıyla aslında Hint tarihi ve tarih yazıcılığını Veda, Türk Müslüman Hâkimiyeti, Babür ve Modern Dönem olarak ele almak doğru olacaktır. Eski Hint metinlerinden başlayarak günümüze kadar gelen bu eserler, Türk tarihi açısından oldukça önemlidir. Meşhur Hintli önder Mahatma Gandhi'nin "*Hindistan bir anadır. Onun iki çocuğu vardır. Bunlardan biri Türkler, diğeri de Hintlilerdir*" sözünden de anlaşılacağı üzere, Hint tarih ve kültürüne ait her veri Türk tarihi için de büyük önem teşkil etmektedir.

Kaynaklar

ABSAR, A.B.M. Nurul: "Muslim Historiography: The Trends And Nature In Perspective Of India (1206-1526 A.D.)", *Academic Journal Of Interdisciplinary Studies*, 3/1, Rome 2014.

ALİ, M. Athar: "The Use Of Sources In Mughal Historiography", *Journal Of The Royal Asiatic Society*, Third Series, 5/3, London 1995.

BAYUR, Yusuf Hikmet: *Hindistan Tarihi*, Cilt: I, Ankara 1987.

CÜZCÂNÎ: *Tabakât-ı Nâsirî*, Çev. Erkan Göksu, Tokat 2011.

ÇELİKTAŞ, Müslüme Melis: "Ak Hunların Hindistan'daki Faaliyetleri", *Geçmişten Günümüze Türkiye-Hindistan İlişkileri Sempozyumu*, 26-27 Mart, Delhi 2015.

_____ : *Gupta Tarihi ve Kültürü*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankrara 2015.

_____ : "Sanskrit Eser Racatarangini'de Ak Hun Hükümdarı Mihirakula İle İlgili Satırlar", *Gazi Türkiyat*, Sayı: 18, Ankara 2016.

DUTT, Romesh Chunder: *A History Of Civilization In Ancient India*, New Delhi 2000.

FARMER, Steve: "The Collapse Of The Indus-Script Thesis: The Myth Of A Literate Harappan Civilization", *Electronic Journal Of Vedic Studies (EJVS)*, Harvard 2004.

FAROOQUİ, S. Ahmed: *Islam And Mughal State*, New Delhi 2005.

GÜLBEDEN: *Hümayunnâme*, Çev. H. Bayur, Ankara 1987.

- JAHANGİR: *Tuzuk-i-Jahangiri*, Trans. Alexander Roger, Vol. 1-2, Toronto 1909.
- JAYASWAL, Kashi Prasad: *An Imperial History Of India*, Lahore 1934.
- KAYA, Korhan: "Eski Hint Metinlerinde Türk", *Argos Gemicileri*, Sayı: 10, Ankara 2003.
- _____ : *Okyanusun Kıyısında*, Ankara 2003.
- _____ : *Sanskrit-Türkçe Sözlük*, Ankara 2006.
- KOLHATKAR, M.R.İ.: "Historiography Of Ancient India: Need For Balance And Perspective", *Annals Of The Bhandarkar Oriental Research Institute*, 78/1-4, 1997.
- KONUĞÇU, Enver: "Delhi Türk Sultanlıklarına Dair Kaynak ve Araştırmalar", *Milli Kültür*, Sayı: 81, Ankara 1991.
- _____ : "Hasan Nizami", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 16, İstanbul 1995.
- KORTEK, S. Haluk: *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 40, İstanbul 1995.
- _____ : *Delhi Türk Sultanlığı'nda Teşkilat*, Ankara 2006.
- MAJUMDAR, Ramesh Chandra: *Ancient India*, Delhi 2007.
- NEHAL, Javed: "Urdu Literature Of Bengal In The Nineteenth Century", *Urdu Writers Guild*, Calcutta 2003.
- NİZAMİ, Khaliq Ahmad: "Fahredden Mübarek Şah", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 12, İstanbul 1995.
- RABASA, José: *The Oxford History Of Historical Writing*, Vol: 3, Oxford 2012.
- RAMESH, Y.: "Schools Of Thought On Indian Historiography-An Interpretation", *Imperial Journal Of Interdisciplinary Research (IJIR)*, 2/6, 2016.
- RİZVİ, Saiyid Athar Abbas: *Religious And Intellectual History Of The Muslim In Akbar's Reign With Special Reference To Abu'l-Fazl, 1555-1605*, New Delhi 1975.
- SAHARMA, Taj Ram: *Historiography: A History Of Historical Writing*, New Delhi 2005.
- SAMİNULLAH: *Fort William College*, Faizabad 1989.
- SMİTH, Vincet Arthur: *Akbar The Great Mogul 1542 1605*, Oxford 1917.
- VALMİKİ: *Ramayana*, Çev. Asuman Belen Özcan - Hatice Derya Can, Ankara 2002.
- YAZICI, Tahsin: "Cevâmi'u'l-Hikâyât", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 7, İstanbul 1995.
- YILDIZ, Hakkı Dursun: *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, Cilt: IX, İstanbul 1998.